

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
پژوهشگاه مطالعات
امنیت و پیشرفت
I.S.D.S

پیام‌ها و پیامدهای جنگ ۱۲ روزه برای پاکستان

ابراونگار ۱۷۹ | مرداد ۱۴۰۴

پژوهشگاه مطالعات امنیت و پیشرفت

پژوهشکده ابرار معاصر تهران

پیام‌ها و پیامدهای جنگ ۱۲ روزه برای پاکستان

ابراہنگار ۱۷۹

پژوهشگاه مطالعات امنیت و پیشرفت
پژوهشکده مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران

۱۴۰۴

پیام‌ها و پیامدهای جنگ ۱۲ روزه برای پاکستان

تدوین و انتشار: پژوهشکده مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران

تاریخ انتشار: مرداد ۱۴۰۴

تلفن و دورنگار: ۸۸۹۱۲۴۳۶-۸۸۹۰۱۹۵۷

نشانی اینترنت: www.tisri.org

تیراژ: محدود

خلاصه مدیریتی

- حمایت دولت و ملت پاکستان از جمهوری اسلامی ایران حین جنگ ۱۲ روزه توجهات بسیاری را در ایران و جهان به خود جلب کرد. پاکستان حین این حمایت «اعتبار» خود را به عنوان اولین کشور مسلمان که در کنار مردم و دولت ایران ایستاده است، تثبیت کرد و فضای رسانه‌ای را به نفع خود شکل داد. همچنین، سخنان وزیر دفاع پاکستان در حمایت تمام‌قد از ایران در کنار مانور ترول‌های مجازی، «نقش پاکستان» در صورت استمرار جنگ را پررنگ و توجه آمریکا را به خود جلب کرد. به تعبیر بهتر، پاکستان با «کارت ایران» قدرت چانه‌زنی خود در برابر آمریکا تقویت کرد که نتیجه آن در استقبال تاریخی از عاصم منیر در کاخ سفید قابل مشاهده است.

- جنگ ۱۲ روزه پیام‌های جدی برای پاکستان و دیگر کشورهای اسلامی داشت که مهمترین آن «هم‌پوشانی تحولات غزه، لبنان، سوریه، عراق، یمن با جنگ ایران» بود. این سؤال جدی برای کشورهایی چون پاکستان و ترکیه مطرح شد که آمریکا و رژیم چه طرحی برای منطقه ریخته‌اند و پس از ایران، نوبت کدام کشور است. همچنین، این سؤال جدی مطرح شد که آیا در صورت تکرار این حملات حلقه‌های تهدید نظیر گروه‌های جدایی طلب از فرصت پیش آمده برای پیشبرد اهداف خود استفاده خواهند کرد.

- رخ‌نمایی مؤلفه‌های قدرت ایرانی در جنگ ۱۲ روزه نه تنها برای رژیم صهیونیستی بلکه برای کشورهای منطقه از جمله پاکستان بود. برخی این مؤلفه‌ها را صرفاً توان موشکی ایران در نظر گرفته‌اند؛ حال آنکه، قدرت ایران

در این جنگ «مردم»، «توان بازیابی» و «قدرت رهبری» نیز بود. پرسش جدی روی میز دولتمردان منطقه این است که اگر الگوی تهاجم علیه ایران برای آنها تکرار شود، آیا توان بازیابی قدرت نظامی خود را خواهند داشت؟

- حمایت پاکستان از ایران در کنار پشت‌پرده‌های دیدار عاصم منیر و ترامپ گمانه‌های جدی در باب استمرار خط «کارت ایران» در تشکیلات سیاسی و امنیتی پاکستان مطرح می‌کند. به نظر می‌رسد، پاکستان در شرایطی که معادلات منطقه‌ای و ترتیبات ژئوپلیتیکی در حال تغییر است و عدم قطعیت بالایی در معادلات و بازی بازیگران مشاهده می‌شود، به دنبال تأمین منافع به شکل حداکثری است. به باور اسلام آباد، به احتمال زیاد هدف قرارگیری پاکستان در دستگاه دیپلماسی آمریکا با دستکاری هند صورت گرفته است و حال، مسئله ایران شرایطی را فراهم آورده است که با دادن تضمین‌هایی، نقشی در معادلات برای پاکستان تعریف شود.

مقدمه

با آغاز حملات رژیم صهیونیستی علیه جمهوری اسلامی ایران، پاکستان از اولین کشورهایی بود که این حملات را محکوم و حق ایران در دفاع از تمامیت ارضی خود را به رسمیت شناخت. در میان سکوت و مواضع محتاطانه بسیاری از بازیگران بین‌المللی، حمایت رسمی دولت پاکستان و تمام گروه‌های مذهبی، قومی و سیاسی این کشور از دولت و ملت ایران بسیار مورد توجه قرار گرفت. باتوجه به روابط ایران و پاکستان طی دهه‌های گذشته، چرایی این سطح از حمایت محل توجه و تأمل است. تردیدها در ارتباط با احتمال حمایت نظامی و دفاعی پاکستان از ایران، آنهم پس از نمایش قدرت نیروی هوایی این کشور در جنگ اخیر با هند، با لفاظی‌های مقامات مختلف این کشور جان گرفت و این سؤال مطرح شد آیا پاکستان به ایران کمک تسلیحاتی خواهد کرد؟ اگر بله، دلایل پاکستان برای این حمایت چیست؟ به تعبیر بهتر، ادراک پاکستان از ایران درگیر جنگ چیست و پیامدهای این جنگ را برای خود چگونه ارزیابی می‌کند.

در حال حاضر، پاکستان درگیر پیامدهای امنیتی جنگ اخیر با هند، تهدیدات برآمده از گروه‌های تروریستی و جدایی‌طلب، تنش‌های سیاسی و اقتصادی، درگیری مرزی با افغانستان و بحران‌های اجتماعی نوظهور است. از این‌رو، نسبت به پیچیدگی‌های داخلی و تحولات ژئوپلیتیکی منطقه نگران است. حمله رژیم به ایران فارغ از تهدیدات امنیتی و پیامدهای جدی آن برای

اسلام‌آباد از صور دیگر نیز حایز پیام‌های جدی برای این کشور است. در این چارچوب می‌توان حمایت تمام‌قد پاکستان از ایران را در قالبی متفاوت تبیین کرد. نوشتار حاضر باتوجه به اهمیت رویکرد پاکستان در جنگ ۱۲ روزه، ضمن بررسی این رویکرد به چرایی اتخاذ این موضع از سوی پاکستان و همچنین، پیامدهای احتمالی تشدید تنش میان ایران و رژیم خواهد پرداخت.

موضع پاکستان در مورد حملات اسرائیل

پاکستان در مقابله با عملیات نظامی رژیم که از ۱۳ ژوئن ۲۰۲۵ آغاز شد، موضع حمایتی نسبت به ایران اتخاذ کرده است. این حمایت از سوی نهادهای مختلف سیاسی، قانونگذاری و نظامی در کشور صورت گرفته است. در جبهه دیپلماتیک، وزارت امور خارجه پاکستان در ۱۳ ژوئن «حملات رژیم به ایران» را محکوم و خواستار تشکیل جلسه اضطراری سازمان همکاری اسلامی شد. مجلس سنا پاکستان نیز به اتفاق آرا قطعنامه‌ای را در حمایت از ایران تصویب کرد. همچنین، شهباز شریف، نخست وزیر پاکستان ضمن ابراز همبستگی با دولت و ملت ایران با مسعود پزشکیان رئیس جمهور ایران تماس تلفنی برقرار کرد و برای بررسی اقدامات منطقه‌ای با رجب طیب اردوغان نیز تماس گرفت (Haider, 2025).

افزون بر این، وزیر دفاع پاکستان در بیانیه‌هایی حمایت پاکستان از ایران را اعلام و تأکید کرد پاکستان به شدت از ایران در دفاع از منافعش همراه است و عملیات رژیم علیه ایران تلاشی برای ضربه به «وحدت جهان اسلام» است. این سخنان را می‌توان در راستای بیانیه‌های پیشین پاکستان در ارتباط با هم‌پوشانی اقدامات رژیم علیه غزه، لبنان، یمن و سوریه قرار داد.

در فضای احساسی شکل گرفته شایعاتی نیز در باب حمایت نظامی و تسلیحاتی پاکستان از ایران جان گرفت که این اخبار واکنش‌های متعددی را نیز در بر داشت که در نهایت منجر به بیانیه رسمی وزارت خارجه پاکستان مبنی بر ماهیت دفاعی تسلیحات پاکستان از منابع عالی این کشور شد. بی‌تردید این شایعات در راستای منافع پاکستان در چارچوب روایتی این کشور در جهان اسلام با تأکید بر رویکرد این کشور در قبال مسلمانان منطقه بود. از این‌رو، گمانه‌هایی در باب فعال‌شدن ترول‌های پاکستانی حین جنگ ۱۲ روزه ایران مطرح شد تا از جنگ رژیم علیه ایران، برد رسانه‌ای بدست آورد (Reuters, 2025).

به‌طور کلی، حمایت پاکستان از جمهوری اسلامی ایران را می‌توان در چند جبهه مشاهده کرد: ۱. بیانیه‌های رسمی مقامات این کشور؛ ۲. قطعنامه‌های مجلس سنا و نمایندگان در محکومیت حمله رژیم و اعلام حمایت از دولت و ملت جمهوری اسلامی ایران؛ ۳. تظاهرات مردم در شهرهای اسلام‌آباد، لاهور، اسکردو، کراچی و حیدرآباد در همبستگی با مردم ایران؛ ۴. حمایت سیاسی و دیپلماتیک پاکستان در مجامع بین‌المللی (یوسف، ۲۰۲۵). نماینده پاکستان در کنار چین و روسیه پیش‌نویس قطعنامه‌ای در ضرورت آتش‌بس و احترام به قوانین بین‌المللی تقدیم سازمان ملل کرد. این پیش‌نویس پس از حمله آمریکا به سه سایت هسته‌ای ایران صورت گرفت.

از نقاط عطف نقش‌یابی پاکستان ذیل تحولات ایران باید به، سفر عاصم منیر رییس ستادکل مشترک ارتش پاکستان برای بازدید چهار روزه به آمریکا اشاره کرد. علیرغم آنکه این سفر از پیش برنامه‌ریزی شده بود با اینهمه، تحت تأثیر جنگ رژیم علیه ایران و حمایت رسانه‌ای وزیر دفاع پاکستان از ایران قرار گرفت (Reuters, 2025). از این‌رو، ضیافت ناهار کاخ

سفید برای عاصم منیر و همچنین اعلام حمایت از نامزدی ترامپ برای جایزه صلح نوبل گمانه‌های جدی را مطرح کرد. گفتنی است، در تاریخ روابط دو کشور، این نخستین بار بود که کاخ سفید میزبان یک مقام نظامی پاکستانی برای ضیافت غذا شد. برونمایی در باب این ضیافت مطرح نشده است ولی گزاره‌های کوتاهی از قول ترامپ مطرح شده است (جاوید، ۲۰۲۵) برای مثال «پاکستانی‌ها ایران را از خیلی‌ها بهتر می‌شناسند» و «روابط آنها هم با اسرائیل چندان خوب نیست». عاصم منیر پس از این ضیافت، بسیاری از برنامه‌های خود در آمریکا را لغو و پس از آمریکا به ترکیه سفر کرد.

پیش از جنگ ۱۲ روزه، که اندکی پس از جنگ هند و پاکستان رخ داده بود؛ گمانه‌های جدی در باب نقش‌یابی هند (با همکاری موساد) در کشمیر و مناطق شرقی پاکستان با هدف تضعیف دولت مرکزی در پاکستان و در ادامه آن، افزایش هزینه‌های ادامه پروژه سی‌پک مطرح شده بود (داون نیوز، ۲۰۲۵). لازم به یادآوری است در فوریه ۲۰۲۵ بیانیه مشترکی میان آمریکا و هند منتشر شد که در آن از نقش پاکستان در تقویت تروریسم فرامرزی به شدت انتقاد شده بود. قدرت‌گیری ترامپ و تلاش وی برای مهار چین بی‌تردید پاکستان و به تبع آن سی‌پک را متأثر خواهد کرد. همچنین، آمریکا در مه ۲۰۲۵ کمک‌های اقتصادی خود به پاکستان در چارچوب آژانس توسعه ایالات متحده^۱ را متوقف کرد. باتوجه به نگرانی‌های جدی پاکستان در ارتباط با هزینه‌دهی این کشور در رقابت ایالات متحده با چین، حمایت آمریکا از هند در تقابل‌های آینده دهلی‌نو و اسلام‌آباد، بهبود جایگاه طالبان در دستگاه دیپلماسی آمریکا و تقویت گروه‌های تهدید باهدف فرسایش توان نظامی و

امنیتی پاکستان معنادارتر می‌شود؛ و این موارد سبب شده گمانه «پیوند» با بهانه «ایران» تقویت شود.

شایان ذکر، سنت حکمرانی در پاکستان طی دهه‌های گذشته نشان داده است این کشور از نقش‌یابی در بحران‌های همسایگی (اشغال افغانستان، جنگ علیه تروریسم، مهار چین، همسایگی با ایران) بهره‌برداری/تأثر حداکثری داشته است. در مارس ۲۰۲۵، حسین حقانی سفیر اسبق پاکستان در واشینگتن به صراحت گفت «پاکستان در اولویت سیاست خارجی آمریکا قرار ندارد؛ مگر اینکه، باردیگر مخاطرات ناشی از تروریسم و یا مسئله ایران باردیگر توجهات را به سمت پاکستان و نقش آن معطوف کند». اشاره به مسئله ایران از سوی حقانی بسیار کلیدی است و نباید به سادگی از کنار آن عبور کرد.

دو هفته پس از سفر عاصم منیر به واشینگتن، ژنرال ظهیر احمد بابر با هدف اعلامی، تعمیق همکاری‌های راهبردی، دفاعی و بررسی تحولات منطقه‌ای و بین‌المللی به آمریکا سفر کرد. در بخشی از بیانیه ارتش پاکستان آمده است «فرمانده نیروی هوایی پاکستان در این سفر، محاسبات امنیتی در حال تحول پاکستان را در پاسخ به چشم‌انداز ژئوپلیتیکی منطقه‌ای که به سرعت در حال تغییر است، تشریح کرد».

پیامدهای جنگ ۱۲ روزه برای پاکستان

همانگونه که ذکر آن رفت، جنگ ۱۲ روزه رژیم علیه ایران در هنگامه‌ای رخ داد که درک پاکستان از تهدیدات امنیتی پیش‌رو پس از جنگ با هند و تغییر سویه امنیتی گروه‌های تهدید در حال بازتعریف و بازترسیم خود است. پاکستان باور دارد، نقش‌یابی هند در جنوب آسیا با هدف مهار چین است. با اینهمه، پاکستان تهدید وجودی هند و در عین حال، میزبان یکی از بال‌های

مهم اقتصادی چین است. از این‌رو، پاکستان باور دارد، هند هدف قرار دادن پاکستان را در قالبی نو «بازتعریف» کرده است. در این قالب، پاکستان تنها تهدید وجودی برای هند نیست بلکه، شریک راهبردی چین و میزبان سی‌پک و از سوی دیگر، تهدیدی برای امنیت منطقه از منظر میزبانی گروه‌های تهدید است. پاکستان باور به نقش هند در تغییر اولویت‌های امنیتی ایالات متحده دارد (Hussain, 2025).

شراکت هوشمند تل‌آویو و دهلی‌نو که نمود عینی آن در همکاری‌های نظامی و اطلاعاتی در چارچوب مرزی هند با پاکستان و چین قابل مشاهده است. حال، جنگ رژیم علیه جمهوری اسلامی ایران نگرانی‌های امنیتی پاکستان را عمق بخشیده است. خطوط مرزی ایران و پاکستان در منطقه بلوچستان پاکستان که میزبان بخش مهمی از سی‌پک و گروه‌های جدایی‌طلب بلوچ است. تشدید و استمرار بحران میان ایران و رژیم به معنای تغییر اولویت‌های امنیتی جمهوری اسلامی است که یکی از مهمترین پیامدهای آن برای پاکستان، کاهش هزینه‌کرد احتمالی در مرزهای مشترک با پاکستان است (SR, 2025). دغدغه امنیتی پاکستان طی دهه‌های گذشته تأمین امنیت مرزهای مشترک با هند، سپس افغانستان و در نهایت ایران بوده است. حال، این سؤال جدی پیش‌روی مقامات نظامی و امنیتی پاکستان قرار دارد، در شرایطی که تهدید امنیتی هند علیه پاکستان در حال تشدید است و نگرانی در باب تهدیدآفرینی طالبان جدی است، آیا پاکستان توان بار جدید امنیتی را دارد؟

همچنین، تهاجم رژیم علیه ایران، پاکستان و دیگر کشورهای منطقه را با مسئله دیگری مواجه کرد و آن، اعلام حمایت‌های گروه‌های مختلف مسلمان (ولو گروه‌های ضدشیعی و ضدایرانی) از جمهوری اسلامی ایران در نبرد علیه

رژیم صهیونیستی است. بازیابی توان نظامی اندکی پس از ترور فرماندهان ارشد نظامی و پاسخ به حملات رژیم به تعبیر بسیاری از اندیشمندان مسلمان پاسخی به زخم دیرینه جهان اسلام بود؛ گویی ایران به نمایندگی جهان عرب و جهان اسلام می‌جنگید. مسئله فلسطین و مطالبه جهان اسلام برای مبارزه با رژیم هیچ‌گاه پایان نیافت اما نزدیکی این جنگ به جنایت جنگی رژیم علیه مردم غزه و بی‌عملی بین‌المللی و اسلامی در برابر آن رنجی نهفته در دل نه تنها مسلمانان بلکه مردم جهان برجای گذاشت. حال، پاسخ نظامی ایران و تخریب زیرساخت‌های رژیم موجی از حمایت برای ایران به همراه داشت که می‌تواند برنامه‌های آتی دستکاری روایت‌ها را علیه جمهوری اسلامی ایران را با مشکل مواجه سازد.

پیامد دیگر، مسئله بلوچستان است. ایالت بلوچستان میزبان بخش مهمی از پروژه سی‌پک و پروژه‌های زیرساختی خارجی است که قابلیت جذب سرمایه‌گذار خارجی را دارد. همچنین، حضور گروه‌های مخالف دولت از جمله ارتش آزادیبخش بلوچ و گروه‌های تهدید نظیر داعش در این ایالت نگرانی‌های جدی امنیتی را برای این کشور سبب شده است. این مهم درکنار کشف خانه‌های خفته در همکاری بلوچ‌های با اطلاعات هند، نگرانی در باب نفوذ سرویس اطلاعاتی هند برای انجام عملیات و همچنین دستکاری تحرکات جدایی‌طلبانه و شکل‌دهی به شورش‌های اجتماعی را تقویت می‌کند. باتوجه به شراکت هوشمند رژیم و هند، استمرار تهدید رژیم علیه ایران و کشانده‌شدن جغرافیای رزم به سمت مرزهای جنوب‌شرقی ایران احتمال حضور و نفوذ هندی‌ها در جغرافیای بلوچستان را برای پاکستان تقویت خواهد کرد. از این‌رو، پاکستان در اولین اقدام سیستم‌های دفاع هوایی خود را جهت

دفاع از زیرساخت‌ها، تأسیسات هسته‌ای، کارخانجات موشک‌های بالستیک و مقرر فرماندهی نظامی خود را فعال کرد.

همانگونه که پیشتر اشاره شد، معادلات منطقه‌ای، تغییرات سریع ژئوپلیتیکی در کنار نگرانی‌های امنیتی پاکستان که طی یک سال اخیر معنای جدید به خود گرفته‌اند، این کشور را به سمت بازبینی در دکترین‌های نظامی و امنیتی خود برده است. سنت حکمرانی در پاکستان نشان می‌دهد این کشور از «قربانی» شدن دوباره در میانه بازی بازیگران جهانی و منطقه‌ای گریزان است و به این سبب، سعی در استفاده حداکثری از بزنگاه‌ها دارد. پاکستان طی دهه‌های گذشته نشان داده است، قادر به برداشت سود و تأمین منافع، از حساب بازیگران درگیر بحران است برای مثال اشغال افغانستان، حمله آمریکا به افغانستان و حال حمله رژیم علیه ایران. پاکستان به خوبی از جایگاه خود در معادلات آمریکا در منطقه آگاه است (اکسپرس نیوز، ۲۰۲۵). پاکستان بارها از چالش‌های ایران با کشورهای حوزه خلیج فارس برای خود نقش آفریده است و منافع خود را با زیرکی تأمین کرده است. حال، شکل همراهی و حمایت از ایران را به عنوان مابه ازایی برای چانه‌زنی با ترامپ در نظر گرفته است که این مهم به خوبی در جریان سفر عاصم منیر و ظهیر بابر نمایان است. سوال مهم این است آیا بار دیگر «کارت ایران» نجات‌بخش پاکستان خواهد شد؟

سیاست‌ورزی پاکستان در ایجاد تعادل ظریف میان ایران و ایالات متحده است؛ چراکه پاکستان به خوبی آگاه است طرف ایرانی قابلیت افزایش هزینه و همچنین عدم همراهی در موضوعات امنیتی آتی با تأکید بر مسئله افراط‌گرایی و افغانستان را داراست. همچنین، در شرایطی که اعتبار جمهوری اسلامی ایران در میان گروه‌های مختلف اسلامی حتی گروه‌های ضدایرانی پاکستانی به

سبب ضربه‌زدن به رژیم تقویت شده است، بازی عیان با کارت ایران می‌تواند به بهانه‌ای برای حملات گروه‌های مختلف علیه دولت مرکزی تبدیل شود و بحران سیاسی و امنیتی موجود را در کشوری که هویت‌یابی خود را بر مدار اسلام شکل داده به اتهام ضدیت با اسلام تقویت کند.

نباید از نظر دور داشت که هرگونه اختلال در ساختار اجتماعی و سیاسی ایران آن هم از طریق اهرم خارجی برای پاکستان یک تحول نگران‌کننده و سناریویی پرابهام و با ضریب عدم قطعیت بالا خواهد بود. فارغ از مجاورت جغرافیایی و تبعات بحران در ایالت بلوچستان، آنچه برای پاکستان مهم است صفرشدگی همکاری‌های امنیتی، اطلاعاتی و سیاسی با بازیگری است که دیگر در قالب تنهایی استراتژیک بازی نمی‌کند و می‌تواند به شریک غرب تبدیل شود (Weinbaum, 2025). ایران نزدیک به غرب، ناگزیری‌های پیشین در پذیرش شروط پاکستان و یا نگه‌داشتن پاکستان را نخواهد داشت. در شرایط حاضر باید پذیرفت، پاکستان ظرفیت خنثی‌سازی شوک‌های حاصل از بحران در ایران را ندارد و نمی‌تواند خود را برای عدم قطعیت‌های آینده آماده سازد. از این‌رو، بخشی از کارزار دیپلماتیک پاکستان حین جنگ ۱۲ روزه برای مقابله با آن چیزی است که در آینده ایران درگیر بحران، انتظار پاکستان را می‌کشد.

نکته حائز اهمیت دیگر، رخ‌نمایی ابزارهای ایرانی در جنگ ۱۲ روزه نه تنها برای رژیم بلکه برای کشورهای منطقه از جمله پاکستان بود. برخی این ابزار را صرفاً توان موشکی ایران در نظر گرفته‌اند؛ حال آنکه، قدرت ایران در این جنگ «مردم»، «توان بازیابی» و «قدرت رهبری» بود. سؤال جدی روی میز دولتمردان منطقه قرار دارد، اگر الگوی تهاجم علیه ایران برای آنها تکرار شود، آیا توان بازیابی قدرت نظامی، خلل‌ناپذیری اعتماد به توان، اراده و

ساختار خواهند داشت؛ آیا مردم به‌عنوان یکی از بازوهای قدرت در کنارشان خواهند ایستاد و یا تهاجم را به‌عنوان فرصتی برای ضربه به دولت مرکزی و پیگیری اهداف خواهند دید. برای پاکستان این نگرانی جدی است که در فردای تهاجم احتمالی رژیم یا آمریکا به ساختار نظامی و سیاسی این کشور، آیا حلقه‌های تهدید نظیر گروه‌های تجزیه‌طلب بلوچی و سندی فعال خواهند شد. به تعبیر بهتر، تهاجم علیه ایران، توجه کشورهای منطقه را به «الگوهای جدید تهدید»، «ضرورت‌های جدید آفندی و پدافندی»، «اهمیت‌یابی مجدد مردم» جلب کرد، مؤلفه‌ای که به‌نظر می‌رسید اهمیت خود را در تعاریف و مفهوم‌سازی جدید امنیتی و نظامی در جهان از دست داده بود.

نتیجه‌گیری

همانگونه که ذکر آن رفت، تهاجم رژیم علیه جمهوری اسلامی ایران با حمایت قاطع پاکستان مواجه شد. این کشور در مجامع بین‌المللی نیز این تهاجم را محکوم و از دفاع جمهوری اسلامی از تمامیت ارضی خود دفاع کرد و موضع کشورهای اروپایی در قبال این جنگ را مورد انتقاد قرار داد. حمایت پاکستان از ایران سؤالات جدی را در باب نگرانی‌های پاکستان از استمرار تنش نظامی میان رژیم و ایران مطرح کرد. جنگ ۱۲ روزه اندکی پس از جنگ پاکستان و هند و نگرانی‌های پاکستان از پیوند گروه‌های تهدید با سرویس اطلاعاتی هند رخ داد. از این‌رو، نگرانی‌های پاکستان در باب این جنگ نیز تاحد زیادی در این قالب معنا یافت.

در حال حاضر، پاکستان با بحران‌های هم‌باری نظیر مطالبات اجتماعی بی‌پاسخ‌مانده، تنش سیاسی، شکنندگی اقتصادی، تشدید حملات گروه‌های تروریستی و جدایی‌طلب، احتمال تعلیق همکاری در قالب سی‌پک، هدف‌قرار

گرفتن پاکستان در قالب پروژه مهار چین و همچنین توقف روند ورود سرمایه و کمک خارجی است. از این‌رو، حمایت پاکستان از ایران در کنار پشت‌پرده‌های دیدار عاصم منیر و ترامپ گمانه‌های جدی در باب استمرار خط «کارت ایران» در تشکیلات سیاسی و امنیتی پاکستان مطرح می‌کند. به نظر می‌رسد، پاکستان در شرایطی که معادلات منطقه‌ای و ترتیبات ژئوپلیتیکی در حال تغییر است و عدم قطعیت بالایی در معادلات و بازی بازیگران مشاهده می‌شود، به دنبال کسب منافع به شکل حداکثری است. به باور پاکستان، هدف قرارگیری پاکستان در دستگاه دیپلماسی آمریکا با دستکاری هند صورت گرفته است و حال، مسئله ایران شرایطی را فراهم آورده است که با دادن تضمین‌هایی نقشی در معادلات برای پاکستان تعریف کند.

از این‌رو، آنچه در اثنای جنگ ۱۲ روزه فضای رسانه‌ای کشور را درنوردید تا حد زیادی مانور رسانه‌ای و روایت‌سازی هدفمند پاکستان بوده است و این کشور از یک‌سو، با جلب رضایت جمهوری اسلامی در بزنگاه مهم تاریخی سعی در نورافکندن بر اسم پاکستان در فضای رسانه‌ای ایران و جهان اسلام به‌عنوان جدی‌ترین حامی ایران در جنگ علیه رژیم داشت و از سوی دیگر، با پررنگ کردن خبر حمایت نظامی از ایران در صورت تشدید و استمرار حملات توجه آمریکا را به نقش مخرب خود در آینده این جنگ جلب کرد که نتیجه آن استقبال خاص از عاصم منیر و دیدارهای پشت درهای بسته با وی در کاخ سفید بود.

حمایت پاکستان در اثنای جنگ ۱۲ روزه علی‌رغم اهمیت آن، حائز یک نکته کلیدی بود و آن بی‌توجهی به سنت حکمرانی در پاکستان و تاریخ روابط ایران و پاکستان است. شناخت اندک از پاکستان و ظرافت‌های این کشور در

حوزه دیپلماسی سبب باورپذیری «احتمال حمایت نظامی پاکستان از ایران» شد کہ بی تردید در صورت استمرار جنگ می توانست موجب خطای شناختی و بہ تبع آن ہزینہ های معتابہ امنیتی و نظامی بازگشت ناپذیر شود.

منابع

۱. اکسپرس نیوز (جون ۱۹، ۲۰۲۵). اسرائیل ایران جنگ سے متعلق چند اہم فیکٹ چیک؛ حقائق اور پاکستان کا اصولی موقف کیا ہے؟. در: <https://www.express.pk/story/2766708/israel-iran-war-se-mutaliq-eham-fact-check-haqaiq-or-pakistan-ka-asoli-moaqif-kya-hai-2766708>
۲. جاوید، نصرت (جون ۱۴، ۲۰۲۵). فیلڈ مارشل سید عاصم منیر کا دورہ امریکا، ایران اسرائیل جنگ، خطرے کی گھنٹی بج گئی. در: <https://wenews.pk/news/319700>
۳. داؤن نیوز (جون ۱۹، ۲۰۲۵). آرمی چیف اور امریکی صدر کا ایران، اسرائیل تنازع کے پُر امن حل پر زور. در: <https://www.dawnnews.tv/news/1262069>
۴. یوسف، ہما (جون ۲۳، ۲۰۲۵). 'پاکستان اس موڑ پر بھی واشنگٹن اور تہران کے درمیان ثالثی کا اہم کردار ادا کرسکتا ہے'. در: <https://www.dawnnews.tv/news/1262458>
5. Haider, Ejaz (June 29, 2025). What The Iran-Israel War Means For Pakistan. Dawn. at : <https://www.dawn.com/news/1920972>
6. Hussain, Abid (June 18, 2025). Iran-Israel conflict raises alarm in Pakistan amid fears over own security. at: <https://www.aljazeera.com/news/2025/6/18/iran-israel-conflict-raises-alarm-in-pakistan-amid-fears-over-own-security>

7. Reuters (June 22, 2025). Trump says Iran's key nuclear facilities 'obliterated' by US airstrikes. at :

<https://www.dawn.com/news/1918842>

8. Reuters (June 19, 2025). Iran, Israel trade fresh air attacks as Trump weighs US involvement. at:

<https://www.dawn.com/news/1918048/iran-israel-trade-fresh-air-attacks-as-trump-weighs-us-involvement>

9. SR (Jun 18, 2025). Pakistan's Approach to the Israeli Military Operation against Iran. at:

<https://strategiecs.com/en/analyses/pakistans-approach-to-the-israeli-military-operation-against-iran>

10. Weinbaum, Marvin G. (July 8, 2025). Pakistan's ability to thread the needle in relations with the US and Iran tested by the Israel-Iran war. at:

<https://www.mei.edu/publications/pakistans-ability-thread-needle-relations-us-and-iran-tested-israel-iran-war>

«پژوهشگاه مطالعات امنیت و پیشرفت» به منظور پاسخگویی به بخشی از نیازهای پژوهشی کشور در راستای تولید شناخت جامع از محیط امنیت ملی، پاسخگویی به نیازهای پژوهشی و مطالعاتی، انجام پژوهش‌های کاربردی و استقرار سیاست‌های پژوهش‌مبنا و تقویت فرآیند سیاستگذاری و حکمرانی کشور با رویکردی علمی و راهبردی تأسیس شد.

این مرکز در حال حاضر با چهار پژوهشکده «مطالعات راهبردی»، «ابرار معاصر تهران»، «مطالعات حکمرانی فرهنگی و اجتماعی» و «علوم و فناوری‌های نوظهور» در حوزه‌های سیاسی، امنیتی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، امنیت بین‌الملل و فناوری‌های نوظهور مشغول به فعالیت است.